

Kulturmiljø
Landskabstype
Tema
Tid
Emne

Møn Fyr
Kyst og Nor
Kystforsvar
1790-1880
Skanser og fyr

Hovedtræk:

Kulturmiljøets hovedtræk er den tætte sammenhæng mellem beliggenhed, funktion og arkitektur og bevarelsen af fortællingen om den funktionelle sammenhæng inden for fyrbebyggelsen.

Sammenhængen afspejles i husenes fælles, gule farve og den velholdte hæk omkring det samlede bygningsanlæg. At hækken står så præcist og skarpt i den landskabelige sammenhæng tydeliggør den civilisering af dette øde sted, som fyrbebyggelsen har udgjort.

Den landskabelige sammenhæng er et vigtigt træk i forståelsen og oplevelsen af kulturmiljøet: beplantningen er reguleret, så der skues frit op til det højtbeliggende fyr på kanten af kysten. Man forstår i ét blik den nøje sammenhæng mellem sted og funktion.

Fyret blev opført i 1845 med fyrtårn og bolig, og fyrbebyggelsen repræsenterer en tid, hvor søfarten stadig intensiveredes og prægede alle landets kyster.

Sammenhæng med:

Bogø Fyr, Hellehavn Nakke Fyr, lodshuset på Nyord, skanserne ved Hårbølle, Ulvshale, Busene.

Bevaringstilstand:

De led i bygningskomplekset, som repræsenterer stedets funktion: selve fyrtårnet og maskinhuset er utroligt velholdte og velbevarede bygninger, ude som inde. Boligerne er velholdte, men flere bygningsdele og detaljer som vinduer og dør er ikke originale. Udhuslængens tag er skiftet til et uoriginalt materiale: metalplader, presset så de skal ligne tagsten (decra) – et materialevalg som ikke bør fortsættes.

Bærende bevaringsværdier:

De bygninger, der udgør fyrkomplekset: fyrmesterbolig med udhus, maskinhus, rødt træskur, kystudkigshus og fyrpasserbolig samt haverne omkring bygningerne inklusive den lille pavillon i fyrpasserens tidligere nyttehøve. Bygningerne med de tilknyttede (nytte-)haver udgør de fysiske spor af det nu nedlagte lille samfund, der fungerede omkring pasningen af fyret.

Diget i skellet, der afgrænser parkeringsarealet fra marken nord for. Høfterne ud i vandet.

Afgrænsning:

Kulturmiljøet omfatter fyrets matrikel 23 c, Fyrvej 5, og de tidligere tjenesteboligers matrikel 23 d, Fyrvej 8, samt arealet nord for fyret, afgrænset af skellet mellem opdyrket mark og eng/parkeringsareal på matrikel 6c.

Sårbarhedsvurdering:

Fyrmesterboligen ejes af Klintholm gods og udlejes som bolig.

Møn Fyr er ikke fredet og er sårbart overfor radikale ændringer af de fysiske strukturer. Fyret er ikke længere bemannet - sidste fyrpasser fraflyttede i 2005. Hvad den fremtidige brug vil medføre vides ikke, men der kan være risiko for nedrivninger af småhuse, tilbygninger på de større huse og udskiftning af detaljer. Bygningskompleksets identitet vil tabes, hvis den indre sammenhæng

mellem bygningerne anfægtes i form af ny og forskellig facadebehandling, nedlæggelse eller manglende vedligehold af hæk og arealer omkring husene.

Manglende pleje af arealet foran fyrkomplekset vil ligeledes svække den klare forbindelse mellem landskab, beliggenhed og funktion.

Fed = beskrivende for dette km.

Unik – Sjælden – **Repræsentativ** – Egnsspecifik – Fungerende – Autentisk - **Historisk kildeværdi**
Oplevelsesværdi – Identitetsværdi – **Fortællerværdi** – Diversitet – Homogenitet – **Sammenhæng med naturgrundlag**

Naturgrundlag

Møn Fyr ligger på - spidsen af det sydøstlige Møn, øst for Klintholm. Kysten skifter karakter øst for Klintholm Havn med et skifte mellem lav kystskrænt lige efter havnen til kystklint et stykke, for derefter at overgå til lav kystskrænt igen ud for Busene Have. Herefter stiger skrænten atter og bliver kystklint, og netop her er fyret bygget.

Landskab

Kystklinten er relativt lav ud for fyret, set i relation til de østvendte klinter, men strategisk beliggende i forhold til udblik til både nordøst og langs den sydvendte kyststrækning.

I den nære sammenhæng ligger fyret dog højt: et lavt område, Hampeland, går ind foran den lille bebyggelse omkring fyret, der derfor ligger højt set fra landsiden. Et andet højt punkt i dette Hampeland er tidligere blevet udnyttet til mølle.

Kulturhistorie

Møn Fyr er et anduvningsfyr til landkending, og skal som sådan forhindre skibe i at komme for tæt på kysten. Møn Fyr er opført i tiden før fyrtårnenes store fremvækst langs danske kyster.

I tiden efter 1830 tog især den danske korneksport til, og en stadig større del af fragten foregik med dampskib. Efter 1870 steg antallet af danske fyr betragteligt, - især ledefyr og vinkelfyr. Opførelsen af nye fyr ophørte først i 1930.

I 1845 lejede Statens Farvandsdirektorat en grund ved Møns Klint af Klintholm Gods, og dermed kunne Møn Fyr opføres.

Fra 1840'erne blev danske fyrtårne hyppigt opført med fyr og bolig i samme bygning, præcis som Møn Fyr. Foruden fyrmesterboligen – som i øvrigt arkitektonisk fremtræder som hovedbygning – består bygningskomplekset af et udhus, en fyrpasserbolig vest for fyret og et maskinhus øst for fyret. Desuden er der i løbet af 1960'erne opført et kystudkigshus.

Omkring fyret opstod et minisamfund bestående af de tre ansatte og deres familier. Mod vest ligger nogle gårde, hvis beboere tidligere også havde tilknytning til familierne ved fyret - for livet i yderste række krævede et lokalt netværk.

Med tiden blev fyret mindre pasningskrævende, og den sidste fyrpasser kunne forestå jobbet alene. Gårdene mod vest er i dag fritidshuse. Det er karakteristisk for området, at det der engang var erhverv, i dag fungerer i rekreativ sammenhæng. Den i dag så eftertragtede udsigt over vandet gør husene særligt attraktive. Beliggenheden med front og have mod vandet var udtænkt fra opførelsen, så personalet kunne holde udkig, også fra boligerne.

Tidligere tiders afhængighed af vejrliget og isolation opvejes af moderne teknologi og mobilitet.

På kort fra 1835 betegnes området ”Hampeland”. Den daværende bebyggelse ved navn ”Fiskerhusene” bestod foruden fiskerhuse af en mølle. Dette viser, at fyret blev oprettet et sted, hvor der i forvejen fandtes bebyggelse.

Havet tærer hårdt på kysten, hvorfor der i både i 1874 og 1892 blev bygget høfder og beskyttelsesmure for at sikre fyrtårnet. Disse høfder anes i dag.

Fyrbygningskomplekset afspejler industrisamfundets stigende behov for befordring og fragt, og fortæller samtidig historien om livet i det kystnære miljø.

Arkitektur

Fyrbygningerne ligger bag en fint, klippet hæk og med veltrimmet græsplæne op mod de sorte sokler. I øvrigt er alle bygningerne – på nær et lille rødt træhus - varmt okkergule, og farven sammenbinder bygningsanlægget visuelt og signalerer intern sammenhæng. Den røde fyrhat med hvidt rækværk rundt om stikker op over taget og får smukt medspil af et pynteligt hvidt stakit, der lukker af mod kysten og afgrænser fyrmesterboligen fra fyrpasserboligen. Hæk, stakit og skiltning giver et meget privat udseende, og de høje, slanke træer, som danner et let tag over bebyggelsen, er med til at samle indtrykket.

Bygningerne er opført over tid og i stilen fra det pågældende tidspunkt: de ældste i en traditionel, klassicistisk inspireret byggeskik og kystudsigtshuset, fra 1960’erne, i en byggestil med modernistisk islæt. Skur og pavillon står i træ og tilføjer bebyggelsen et mere uhøjtideligt udtryk.

Fyrbebyggelsen er samlet set en fin og harmonisk bebyggelse, som får helhed af den farvemæssige homogenitet, selv om både tagbeklædninger og de arkitektoniske stilforskelle afspejler de skiftende opførelsestidspunkter.